

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

**Ymateb i adroddiad thematig Estyn
ar gefnogi disgyblion mwy abl a thalentog –
Sut orau i herio a meithrin disgyblion
mwy abl a thalentog: Cyfnodau Allweddol 2 i 4**

OGL

ISBN digidol 978 1 78903 424 0

© Hawlfraint y Goron Mehefin 2018
WG30290

Teitl yr adroddiad:

Cefnogi disgyblion mwy abl a thalentog - Sut orau i herio a meithrin disgyblion mwy abl a thalentog: Cyfnodau Allweddol 2 i 4 (Mawrth 2018)

Manylion yr adroddiad:

Cyhoeddwyd adroddiad Estyn, '*Cefnogi disgyblion mwy abl a thalentog. Sut orau i herio a meithrin disgyblion mwy abl a thalentog: cyfnodau allweddol 2 i 4*', ym mis Mawrth 2018 mewn ymateb i gais am gyngor gan Lywodraeth Cymru. Mae'r adroddiad yn archwilio safonau, darpariaeth ac arweiniad o ran diwallu anghenion disgyblion mwy abl a thalentog mewn ysgolion cynradd ac uwchradd yng Nghymru. Mae'n darparu gwerthusiad o gynnydd yn erbyn yr argymhellion ar gyfer ysgolion ac awdurdodau lleol yn adroddiadau arolwg blaenorol Estyn ar gefnogi disgyblion mwy abl a thalentog yn 2011 a 2012.

Mae'r adroddiad yn nodi sut mae ysgolion cynradd ac uwchradd ledled Cymru yn herio a meithrin disgyblion mwy abl a thalentog yn llwyddiannus yng nghyfnodau allweddol 2, 3 a 4. Mae'r adroddiad yn cynnwys astudiaethau achos o ymarfer effeithiol i ysgolion ei ystyried. Mae ar gyfer Llywodraeth Cymru, penaethiaid a staff mewn ysgolion, awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol.

Crynodeb o'r prif ganfyddiadau:

Mae'r adroddiad yn nodi'r prif faterion ac yn rhannu enghreifftiau o ymarfer effeithiol ar draws pedwar maes:

Safonau

Pan mae deilliannau ar gyfer disgyblion mwy abl a thalentog yn gryf iawn, mae disgyblion yn ddysgwyr annibynnol hynod ymroddgar. Mae medrau craidd megis llythrennedd, rhifedd a TGCh yn cael eu defnyddio'r effeithiol a chreadigol. Mae disgyblion yn ymwybodol iawn o'u cynnydd a ble mae angen gwella eu sgiliau a'u gwybodaeth.

Erbyn diwedd cyfnodau allweddol 2 a 3, mae asesiadau athrawon yn dangos bod cyflawniadau disgyblion ar y lefelau uwch na'r disgwyl wedi gwella o flwyddyn i flwyddyn ers 2012. Yng nghyfnod allweddol 4, mae canran y disgyblion sy'n ennill pum cymhwyster TGAU A*-A (neu gyfwerth) wedi cynyddu yn 2017.

Fodd bynnag, mewn tua thraean o ysgolion, nid yw disgyblion mwy abl yn cyflawni cystal ag y dylent neu'n defnyddio'u medrau i lefel sy'n cyd-fynd â'u gallu. Mewn ysgolion cynradd ac uwchradd, mae merched mwy abl yn perfformio'n well na bechgyn ar y lefelau uwch ac nid yw disgyblion mwy abl sy'n gymwys am brydau ysgol am ddim yn perfformio cystal â disgyblion eraill sy'n fwy abl.

Darpariaeth

Mae disgyblion yn rhagori lle mae staff yn darparu ystod werthfawr o weithgareddau cyfoethogi ac allgyrsiol. Mewn ysgolion sydd fwyaf llwyddiannus o ran herio disgyblion mwy abl a thalentog, mae gan athrawon ddisgwyliadau uchel iawn o bob un o'r disgyblion. Pan fydd ysgolion yn rhoi pwyslais cryf ar feithrin disgyblion mwy abl a thalentog, mae staff yn darparu cyfleoedd rheolaidd a chymorth strwythuredig ar gyfer disgyblion i rannu unrhyw bryderon, heriau neu rwystrau y maent yn eu hwynebu.

Mae gan y rhan fwyaf o ysgolion cynradd ac uwchradd ddealltwriaeth briodol, ar y cyd, o sut maent yn diffinio disgyblion 'mwy abl a thalentog' yn eu hysgolion unigol. Mae ganddynt weithdrefnau clir a systematig ar gyfer nodi cryfderau penodol disgyblion gan ddefnyddio ystod eang o wybodaeth. Mae'r rhan fwyaf o ysgolion yn olrhain cynnydd disgyblion mwy abl yn dda ac mae gwaith partneriaeth yn gryfder.

Fodd bynnag, mae gormod o athrawon nad ydynt yn sicrhau bod digon o her mewn tasgau i ymestyn disgyblion mwy abl a thalentog. Mae darpariaeth briodol ar gyfer y disgyblion mwyaf disglair yn dibynnu ar y medrau a'r adnoddau mewn ysgolion unigol yn hytrach na bod yn ddisgwyliad systematig ledled Cymru. Yn aml, nid yw ysgolion yn datblygu prosesau i arfarnu effaith prosiectau ar y cyd neu weithio mewn partneriaeth ar ddeilliannau ar gyfer y disgyblion hyn yn ddigon da. Ni wnaed digon o gynnydd mewn tua hanner o ysgolion cynradd ac uwchradd i adeiladu ar drefniadau pontio yng nghyfnod allweddol 3 ac, yn gyffredinol, mae gormod o athrawon uwchradd nad ydynt yn darparu digon o barhad a dilyniant yn nysgu'r disgyblion.

Arweinyddiaeth a rheolaeth

Lle mae arweinwyr effeithiol yn rhoi pwyslais priodol ar wella safonau a darpariaeth ar gyfer disgyblion mwy abl a thalentog, mae ysgolion wedi datblygu dulliau hynod llwyddiannus ar draws yr ysgol gyfan. Er enghraifft, defnyddiant gyllid grant fel y grant datblygu disgyblion a'r cynllun ysgolion creadigol arweiniol i gynorthwyo a meithrin y disgyblion hyn i gyflawni'n dda. Yn yr achosion hyn, mae staff ysgol yn cymryd rhan yn effeithiol mewn profiadau dysgu proffesiynol i gynorthwyo disgyblion mwy abl a thalentog. Maent yn ymgysylltu'n dda â sefydliadau allanol hefyd fel NACE Cymru i ddatblygu agweddau ar eu harfer.

Pan fydd diffygion mewn darpariaeth ar gyfer disgyblion mwy abl a thalentog, nid yw arweinwyr yn sicrhau bod cynllunio strategol yn rhoi sylw digon da i gynorthwyo staff i fodloni anghenion y disgyblion hyn. O ganlyniad, mae arferion ar gyfer herio a meithrin eu cynnydd yn amrywio gormod rhwng dosbarthiadau mewn ysgolion cynradd ac yn ôl dosbarth ac adran mewn ysgolion uwchradd. Mewn tua thraean o ysgolion cynradd ac mewn mwyafrif o ysgolion uwchradd, mae prosesau ar gyfer gwella ansawdd yn wan. Nid oes digon o ysgolion yn monitro ac yn arfarnu pa mor dda y mae eu darpariaeth yn bodloni anghenion disgyblion mwy abl a thalentog yn ddigon trylwyr.

Cymorth a her i ysgolion

Pan mae ysgolion wedi defnyddio deunyddiau hyfforddi a ddatblygwyd gan Lywodraeth Cymru a NACE Cymru, mae'r rhain wedi cefnogi datblygu darpariaeth ar gyfer disgyblion mwy abl a thalentog yn dda. Mae cynllun gweithredu Llywodraeth Cymru, 'Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth ein Cenedl 2017-21', yn rhoi pwyslais gwerthfawr ar yr angen i wella ansawdd yr addysgu trwy ddysgu proffesiynol i fodloni anghenion dysgwyr mwyaf abl Cymru.

Fodd bynnag, ychydig iawn o effaith y mae'r arweiniad hwn wedi'i chael ar waith awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol gydag ysgolion. Mae consortia addysg wedi gor-bwysleisio ffocws ar wella deilliannau academaidd ar drothwyau cyrhaeddiad 'disgwylidig' i ymateb i fesurau perfformiad cenedlaethol. Mae'n gadarnhaol nodi, fodd bynnag, fod gwaith diweddar Estyn o ran monitro'r consortia yn dangos bod mwy o bwyslais erbyn hyn ar ystod gyfan y dangosyddion perfformiad wrth ystyried deilliannau disgyblion.

Argymhellion:

Nid oes unrhyw argymhellion newydd wedi'u nodi yn yr adroddiad hwn. Mae'n ystyried cynnydd yn erbyn yr argymhellion ar gyfer ysgolion ac awdurdodau lleol yn adroddiadau blaenorol Estyn ar gefnogi disgyblion mwy abl a thalentog yn 2011 a 2012.

Ymateb Llywodraeth Cymru:

Mae Llywodraeth Cymru'n croesawu canfyddiadau adroddiad Estyn. Er bod llawer o bwyntiau cadarnhaol i adeiladu arnynt, rydym yn cydnabod bod angen gwneud gwaith pellach i sicrhau bod ymarfer effeithiol yn cael ei roi ar waith ar draws pob lefel o'n system addysg. Nodir yr uchelgeisiau hyn yn 'Addysg yng Nghymru: cenhadaeth ein cenedl'.

I gefnogi'r nod hwn ymhellach, ar 27 Chwefror 2018, cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg hyd at £3 miliwn o gyllid i gefnogi:

- datblygiad dull cenedlaethol newydd o nodi a chefnogi ein dysgwyr mwy abl a thalentog. Bydd her a chymorth i ysgolion gan gonsortia rhanbarthol, awdurdodau lleol, rhwydweithiau cenedlaethol er rhagoriaeth, ynghyd ag Estyn, yn helpu i ddatblygu'r gwaith hwn;
- ehangu Rhwydwaith Seren fel y bydd mwy o ddisgyblion yn elwa ac o oedran iau;
- cryfhau sail dystiolaeth yr hyn sy'n gweithio a'r defnydd o ymchwil yn y maes hwn.

Yn fwy eang, bydd tystiolaeth o'r adroddiad hwn yn cael ei hystyried wrth i ni fynd ati i gyflwyno ein hagenda diwygio addysg yng Nghymru.

Manylion y cyhoeddiad:

Cyhoeddwyd yr adroddiad ar wefan Estyn ar 22 Mawrth 2018:

<https://www.estyn.llyw.cymru/adroddiadau-thematig/cefnogi-disgyblion-mwy-abl-thalentog-sut-orau-i-herio-meithrin-disgyblion-mwy>